

A number of measures to be taken for providing balanced tourism and recreation development in the north-western region of Ukraine have been offered.

Key words: recreation, tourism, north-western economic region, steady tourism and recreation development, factors of steady tourism and recreation development, steady development problems.

Стаття надійшла до редколегії
14.05.2013 р.

УДК 338.47(477.82)

Ірина Єрко

Основні напрями вдосконалення розвитку та використання туристичної інфраструктури Волинської області

Проаналізовано основні напрями вдосконалення розвитку туристичної інфраструктури Волинської області, а саме: створення якісного, конкурентоспроможного на вітчизняному та міжнародному ринках туристичного продукту; зміцнення матеріальної бази туризму; удосконалення нормативно-правової бази туристичної діяльності; поліпшення транспортного обслуговування; підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини; реконструкція діючої та створення нової туристичної інфраструктури. У процесі дослідження розглянуто умови та перспективи щодо розвитку екологічного туризму на Волині, охарактеризовано основні інвестиційні проекти. Виявлено стримуючі риси розвитку туристичної інфраструктури області.

Ключові слова: туристична інфраструктура, екологічний туризм, інвестиційні проекти.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для вдалого розвитку туристичної інфраструктури області основними заходами вдосконалення є співпраця області в галузі туризму з іншими країнами, визначення туристичних маршрутів, запровадження інформаційно-аналітичної системи прогнозування туристичних потоків, створення мережі спеціалізованих об'єктів туристичної інфраструктури.

Актуальність дослідження. Інфраструктура туризму відіграє важливу роль у підвищенні рівня зайнятості населення регіону, його добробуту, активізації матеріально-технічної бази. Подальший розвиток туристичної інфраструктури повинен стати активним і ефективним засобом удосконалення сфери туризму, створити ґрунт для формування ефективної державної політики економічного зростання країни та регіону в цілому.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. У процесі дослідження використовувалися науково-методологічні розробки українських учених-географів, присвячені вивченню туристсько-рекреаційних ресурсів Волинської області. У своїх роботах З. Герасимчук [4], В. Жученко [5], В. Павлов і Л. Черчик [7] розглядають напрями вдосконалення туристичної інфраструктури з погляду рекреаційної діяльності. Проблема розвитку транспортної інфраструктури Західного регіону присвячені праці О. Бордун [2]. Усі дослідження дуже важливі й актуальні, проте доцільно їх проаналізувати та доповнити, що й обґрунтовує актуальність визначеної теми.

Мета наукового дослідження – аналіз основних напрямів удосконалення розвитку та використання туристичної інфраструктури Волинської області. Для її досягнення вирішувалися такі **завдання:** виконати детальний аналіз напрямів удосконалення розвитку туристичної інфраструктури й обґрунтувати перспективи подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вивчаючи перспективи розвитку туристичної інфраструктури у Волинській області, потрібно розглянути й урахувати досвід країн світу у цій сфері, адже експорт-імпорт послуг сьогодні складає значну частину валового світового продукту. Досвід зарубіжних країн у розвитку туристичної інфраструктури становить для нас безумовний інтерес у всіх відношеннях: починаючи з організації обслуговування і закінчуючи питаннями економічної ефективності та соціального ефекту (забезпечення зайнятості

населення, особливо в туристські сезони). Світові стандарти туристичного обслуговування можуть слугувати для нас орієнтиром на перспективу.

Необхідно також вивчити можливості відкриття туристичних маршрутів, які б охоплювали прикордонні області трьох держав: Волинської, Брестської та воєводств Республіки Польща; укладати міжобласні угоди про співпрацю в галузі туризму; удосконалити порядок прикордонного та митного контролю туристів і їх транспортних засобів.

Від рівня фінансування туристичних послуг залежить розвиток усіх елементів туристичної інфраструктури, який може реалізуватися за рахунок коштів суб'єктів підприємництва усіх форм власності, громадських організацій, цільових кредитів банків, міжнародної технічної допомоги, державного та місцевих бюджетів, інвестиційних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством. В області необхідно створити сприятливі умови для залучення іноземних і вітчизняних інвестиційних та кредитних коштів у розвиток матеріально-технічної бази туризму шляхом надання різних пільг.

Із метою створення сприятливих умов для розбудови туристичної галузі у регіоні створено базу даних земельних ділянок, призначених для будівництва готелів, мотелів, кемпінгів та об'єктів придорожного сервісу, інформація про які розміщена на веб-сайті облдержадміністрації, каталозі «Волинь. Інвестиційні пропозиції» та електронному компакт-диску «Волинь запрошує інвесторів до співпраці».

Розвиток туристичної інфраструктури залежить від використання природних ресурсів і культурної спадщини. Тому необхідно провести дослідження експлуатаційних запасів лікувальних грязей і мінеральних вод; зробити їх бальнеологічну оцінку; встановити межі охоронних зон усіх видів об'єктів природно-заповідного фонду та необхідних для розвитку туристичної діяльності територій; проводити роботи з відновлення ландшафтів, поліпшення санітарного стану територій у зонах відпочинку, на трасах транспортних маршрутів, турбазах, у лісопаркових зонах, важливих рекреаційних центрах; створити сприятливі умови для розвитку перспективних тематичних напрямів туризму, зокрема екстремального, культурно-пізнавального, мисливського та рибальського, підводного, релігійного, спортивно-оздоровчого й ін. Волинь, її історичне минуле, географічне положення та природні умови сприяли формуванню різноманітного рослинного та тваринного світу.

Область має сприятливі умови та перспективи щодо розвитку екологічного туризму (захист довкілля – невід'ємний складник процесу розвитку туризму; інфраструктура туризму повинна дотримуватися законів, які захищають довкілля), який можна розглядати за такими напрямками:

- здійснення екологічного туризму природно-заповідних територій;
- розвиток сільського туризму, більш відомого як «зелений туризм» і молодіжного екотуризму.

Реалізація першого напрямку може здійснюватися на основі існуючої системи природно-заповідних територій області в межах Закону України «Про природно-заповідний фонд». Стосовно цього необхідно назвати Шацький національний природний парк (Шацький район). При розробці Проекту організації території Шацького національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів передбачається виділення рекреаційних зон (стаціонарної, регульованої рекреації), буде визначена їх площа; національний природний парк «Прип'ять–Стохід» (Любешівський район), який є одним із перших об'єктів екологічного туризму; Черемський природний заповідник (Маневський район). У парках також можливий розвиток різних форм пізнавального та «хобі-туризму»: пішогодного, водного, велосипедного, рибальського, мисливського тощо. Специфічною є організація так званого «наукового туризму» для відвідування ученими різних країн цінних відповідно оформлених природних ділянок із метою ознайомлення та проведення наукових досліджень. Проводиться історико-географічна експедиція «Історія міст і сіл Волині», заочний конкурс науково-практичних робіт учасників туристсько-краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Краса і біль Волині», обласна першість на крашу туристсько-краєзнавчу подорож, навчальні семінари «Проблеми змістовного відпочинку в таборі», «Аспекти організації дитячого колективу» та «Туризм і краєзнавство в закладах освіти: досвід, проблеми», обласний семінар керівників туристсько-краєзнавчих гуртків. Перспективний напрям розбудови аграрного сектора й істотного поліпшення життя селян в області – розвиток сільського зеленого туризму. З одного боку, характерна ознака агротуризму – забезпечення неорганізовано відпочиваючому населенню вигідних умов проживання, що характеризуються невисоким рівнем і кількістю послуг за низьку плату. З іншого – розширення зайнятості сільського населення, що дасть змогу, окрім веден-

ня особистого підсобного господарства, отримувати додаткові прибутки від винайму помешкання, харчування відпочиваючих, надання різного виду послуг.

Перші кроки для розвитку сільського зеленого туризму в області вже зроблені. Зокрема, обласне громадське об'єднання «Волинські перспективи» у співпраці з Ківерцівською райдержадміністрацією, Асоціацією захисту прав малого та середнього бізнесу «Волинь» і Волинським ресурсним центром, з 1 січня 2004 р. розпочали роботу над утіленням проекту «Зменшення жіночого безробіття в Ківерцівському районі Волинської області» (проект діє у рамках проекту «Європейська комісія»).

У Ківерцівському районі було вибрано п'ять сіл для реалізації проекту щодо сільського зеленого туризму: Жидичин, Озеро, Холоневичі, Хорлупи, Берестяни. Критеріями вибору саме цих населених пунктів стало багате історичне минуле та велика кількість безробітних жінок. Сьогодні в Ківерцівському районі діє близько 20 агроосель, господарі яких готові приймати відвідувачів. У кожній із них може перебувати водночас 2–3 особи (згодом їх кількість зросте до 10). Всього в області нараховується близько 67 агроосель [3].

Розвиток молодіжного екотуризму здійснюється системою екологічних і туристичних центрів, туристськими клубами, частково школами, низкою громадських організацій. Чимале значення становлять екологічні стежки, які зазвичай розташовані на території природно-заповідних об'єктів і поблизу засобів розміщення. Вони користуються великою популярністю серед туристів і рекреантів. Формування цих напрямів дозволить покращити екологічну ситуацію, сприятиме повноцінному розвитку інфраструктури, раціональному використанню природного, історико-архітектурного, етнографічного потенціалу області. Звичайно, вказані види діяльності – альтернативні і лише набувають свого поширення, але за ними вбачається велике майбутнє.

На території Волинської області зосереджено кілька важливих історико-культурних міст. Тому важливу увагу необхідно приділити політиці розвитку туризму в історичних містах, яка має бути спрямована на їх збереження та включати рівномірний розподіл туристсько-екскурсійних потоків як територіально, так і сезонно; фінансуванню робіт зі збереження історичних пам'яток і споруд за рахунок прибутків від туризму; організації в історико-культурних містах екскурсій, виставок, фестивалів та інших заходів для приваблення туристів; пошуку нових форм використання раніше занедбаних історичних споруд. Організація комплексів відпочинку і туризму в історичних містах із включенням у туристичний процес унікальних пам'яток історії та культури принесе значний економічний і соціальний ефект.

Маючи потужний туристсько-інфраструктурний потенціал, Волинь, на жаль, займає не провідне місце серед областей України за ступенем розвитку туристичної галузі, але все ж таки деякі зрушення відбуваються. Так, протягом 2010 р. регіон був представлений на таких туристичних виставках і ярмарках: Всеукраїнська виставка-ярмарок сільського зеленого туризму «Українське село запрошує» (с. Пирогів Київської області), міжнародні виставки «Регіони туристичні – на стику культур 2010» (м. Лодзь, Республіка Польща), «Україна. Подорожі та Туризм, УІТТ–2010», туристична виставка «Туризм. Літо–2010» (м. Брест, Республіка Білорусь), Західноукраїнська туристична виставка-фестиваль у м. Тернополі, Міжнародний туристичний салон «Україна–2010» (м. Київ). Видано карти для спортивного орієнтування на територію 6-ти районів області, фотопутівник «Вулицями Луцька», методичні рекомендації з організації екскурсій на природу «Знай, люби, бережи», науково-популярний журнал «Орієнтир», навчально-методичний посібник щодо організації дозвілля у дитячих оздоровчих таборах «Літо барвінкове». Крім того, управлінням культури і туризму облдержадміністрації видано карту-схему «Волинь. Історія, культура, туризм» та електронний компакт-диск «Волинь туристична». На Волинському обласному телебаченні започатковано цикл програм «Компас туриста», на обласному радіо – «Волинь туристична». Видано путівник «Волинь туристична» серії «Україна запрошує» українською та англійською мовами накладом 10 тис. примірників. Проведено акцію «7 чудес Волині», за результатами якої розпочато зйомки фільму. За сприяння обласного фонду підтримки підприємництва створено стрічку «Волинь туристська». Центром туризму, спорту та екскурсій управління освіти і науки облдержадміністрації розроблені туристичні маршрути спортивних походів по області для включення їх до збірника класифікованих маршрутів туристських спортивних походів України. В 2010 р. в області відбулась акція «Волинь очима редактора», мета якої – ознайомлення журналістів провідних регіональних засобів масової інформації із економічним, історико-культурним і туристичним потенціалом області. Зокрема, учасники заходу ознайомились із туристичною інфраструктурою Шацького національного природного парку [8].

Важливий напрям розвитку туристичної інфраструктури Волинської області – впровадження на її території нових інвестиційних проектів, а саме:

- розвиток аеропорту «Луцьк». Обсяг інвестицій – 92,6 млн дол. Суть інвестиційного проекту полягає у створенні на базі військового аеродрому авіаційного пасажирсько-вантажного комплексу з сучасною інфраструктурою;
- туристичний продукт «Золота діадема Волині» потребує інвестицій у 7 млн дол. Планується створення туристичного продукту з волинською маркою на базі унікальних пам'яток, що знаходяться обабіч автомагістралі Рівне–Устилуг (Музей-садиба композитора Ігоря Стравінського в Устилузі, комплекс пам'яток державного історико-культурного заповідника «Стародавній Володимир», Зимненський і Жидичинський монастирі, Музей-садиба В'ячеслава Липинського в с. Затурці, Торчинський народний історичний музей, Державний історико-культурний заповідник у м. Луцьку, Палацовий комплекс Радзівілів у смт Олиці);
- будівництво санаторно-курортного комплексу в с. Журавичі Ківерцівського району. Обсяг інвестицій – 1,3 млн дол. Суть інвестиційного проекту – надання послуг гостинності, лікування та реабілітації;
- готельно-розважальний комплекс «Золота підкова» в с. Колодяжне. Необхідний обсяг інвестицій – 1,3 млн дол. Планується надання готельних послуг;
- розвиток туристично-рекреаційних зон відпочинку урочищ Люцимир, Пульмо, Соминець і Залісся. Загальна сума іноземних інвестицій – 132 млн дол. Планується розвиток інфраструктури зон відпочинку вищеназваних урочищ;
- будівництво аквапарку в м. Луцьку по вул. Дубнівська, 99а. Обсяг інвестицій – 8,7 млн дол. Суть інвестиційного проекту полягає в будівництві аквапарку, створенні зони відпочинку та розваг;
- організація надання готельних послуг із іноземними інвестиціями 109 тис. дол. Проект полягає у реконструкції будівлі з метою надання якісних готельних послуг;
- спорудження бази відпочинку.

Обсяг інвестицій – 105 тис. дол. Суть інвестиційного проекту – організація «зеленого туризму» на земельній ділянці з водоймами [8].

Подальший розвиток туристичної інфраструктури в області гальмується відсутністю цілісної системи державного управління туризмом у регіонах; недосконалістю нормативно-правової бази, методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави; незначними обсягами інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму; недостатньою сформованістю сучасних систем інформаційного забезпечення туристичного бізнесу; невідповідністю більшості туристичних закладів міжнародним стандартам; тенденцією до збільшення кількості підприємств готельного господарства у приватній формі власності; незадовільним станом туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг і міжнародних транспортних коридорів і в сільській місцевості; відсутністю інноваційних проектів і наукових досліджень із питань розвитку перспективних елементів туристичної інфраструктури; дефіцитом висококваліфікованих менеджерів у галузі туристичного бізнесу; недосконалістю бази даних стосовно об'єктів туристичної інфраструктури; недостатньою підготовленістю населення області до туристсько-рекреаційного підприємництва; низьким рівнем сертифікації підприємств туристичної діяльності.

Для розвитку транспортного забезпечення туристичного процесу варто було би запозичити досвід країн із високим рівнем розвитку транспортної інфраструктури, де існують суто туристські транспортні підприємства й організації, які надають найрізноманітніші послуги. Потрібно проводити роботи з благоустрою територій і під'їзних шляхів до об'єктів туристичного призначення.

Потрібно розширити й удосконалити будівництво нових підприємств готельного господарства; переобладнати готельні підприємства та заклади ресторанного господарства для прийому іноземних туристів; забезпечити високий рівень обслуговування. Стаціонарно-оздоровчі заклади, профілакторії, шкільні табори, які не мають профільного навантаження, можна використовувати як туристичні бази. Необхідно завершити реконструкцію спортивної бази «Авангард» і дитячого табору «Радість» у Ківерцівському районі, відновити роботу дитячих таборів «Хвиля» Старовижівського району та «Берізка» Ківецівського району. Потрібно створити єдину інформаційну систему з повним банком даних про послуги, що надаються туристичними підприємствами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наслідки застосування напрямів розвитку туристичної інфраструктури на Волині:

1. Мешканці Волинської області отримають інший, привабливий, культурний, європейський регіон.
2. Суб'єкти господарювання знайдуть більше клієнтів для реалізації своїх товарів чи послуг.
3. Громадські організації, колективи, творчі групи зможуть впливати на культурний і соціальний розвиток області.
4. Влада буде ефективніше працювати.
5. Туристи, відвідувачі області отримають новий, якісний туристичний продукт.
6. Зацікавлений бізнес (інвестори, меценати тощо) знайде велику нішу для вкладання своїх коштів.

У подальшому планується дослідження елементів туристичної інфраструктури в умовах вільної конкуренції, що забезпечить насичення ринку високоякісними послугами та сприятиме комплексному соціально-економічному розвитку Волинської області.

Джерела та література

1. Єрко І. В. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : спец. 11.00.02 / І. В. Єрко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
2. Бордун О. Ю. Транспортна інфраструктура Західноукраїнського прикордоння: економіко-географічне дослідження : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : спец. 11.00.02 / О. Ю. Бордун ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2002. – 18 с.
3. Волинь туристична [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vturyzn.com.ua/index/agrosadibi/0-6/
4. Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери, механізм формування та рекреації : монографія / З. В. Герасимчук, М. В. Глядіна. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 164 с.
5. Жученко В. Г. Територіальна організація рекреаційного комплексу Поліського регіону України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.10.01 / В. Г. Жученко ; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. – К., 2006. – 20 с.
6. Менеджмент туристичної індустрії : навч. посіб. / І. М. Школа [та ін.] ; за ред. І. М. Школи. – Чернівці : Книги–XXI, 2005. – 596 с.
7. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині : теорія, практика, перспективи : монографія / В. І. Павлов, Л. М. Черчик. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 124 с.
8. Програма розвитку туризму в Волинській області до 2010 року: затверджена Волинською державною адміністрацією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cult.voladm.gov.ua/documents/VOLeko_06.doc
9. Схема-прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил Волинської області на період до 2015 року. – К. : РВПС України НАН України, 2005. – 175 с.

Єрко Ирина. Главные направления совершенствования развития и использования туристической инфраструктуры Вольнской области. Осуществлен анализ главных направлений совершенствования развития туристической инфраструктуры Вольнской области, а именно: создание качественного, конкурирующего на отечественном и международном рынках туристического продукта; укрепление материальной базы туризма; усовершенствование нормативно-правовой базы туристической деятельности; улучшение транспортного обслуживания; повышение эффективности использования рекреационных ресурсов и объектов культурного наследия; реконструкция действующей и создание новой туристической инфраструктуры. В процессе исследования рассмотрены условия и перспективы относительно развития экологического туризма на Волини, поданы основные инвестиционные проекты. Обнаружены сдерживающие черты развития туристической инфраструктуры области.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, экологический туризм, инвестиционные проекты.

Yerko Irina. Basic Direction of Perfection of Development and Use of Tourism Infrastructure of Volyn Region. The main directions of Volyn region tourism infrastructure development have been analyzed. The article highlights the creation of tourism product of high quality and international market; strengthening of the tourism material base; the improvement of the transport services increasing the efficiency of the recreational resources and objects of the cultural heritage usage; reconstruction of the existing and creation of new tourism infrastructure. During the investigation the conditions and perspectives clue to the development of ecotourism in Volyn and the main investment projects have been introduced and analyzed. The constraining features of the tourism infrastructure development have been identified.

Key words: touris infrastructure, ecotourism, investment projects.

Стаття надійшла до редколегії
13.05.2013 р.